

ДИМИТЪР ПЕШЕВ

Аз се публична и от едно издани
включени, "резултат" редица първ
рационалност "свободни" краф
за най изобретателност се идеали
когато изгледите лесно бачи
всичко измислено: готови
сериозни, всички - бавно
всичко от тях изгледите "лекар
разработката изгледите бачи
та на новия баран в пробата
от светът проб, на който се е
судична в бачите на които
судична "изгледите" Миле и
нова е публична на всички ка
мислени на времето когато в
публична и вербали
мислени и изгледите идеали
публична са изгледите с обича
всичко "изгледите" кои не

Клуб „Памет“

Съдържание:

- ❖ Увод
- ❖ Димитър Пешев -биография
- ❖ Личности от Кюстендил
- ❖ Паметници и улици,
посветени на Димитър Пешев в
българия, в европа и по света
- ❖ „Човекът, който спря Хитлер“
- ❖ Галерия

Нещо като увод....

Настоящата книга е плод на желанието на учениците, които членуват в клуб „Памет“ да проучат живота на Димитър Пешев, както и обстоятелствата, при които той става една от фигурите, които се опълчват и успяват да спасят близо 50000 евреи от териториите на България в годините на Втората световна война.

Учениците от клуба работят по темата вече в продължение на три години и са наясно със събитията, довели до един от най-зловещите периоди в съвременната история, наречен Холокост. Учениците са участвали в открити уроци, посветени на Холокоста и поуките, които трябва да пренесем за в бъдеще, в различни инициативи, посветени на правата на човека и изложби, които те сами подреждат в училище и сред широката публика на град Разлог.

Като преподавател съм наясно, че колкото повече търсиш, толкова повече намираш и

толкова много пак не знаеш. Възхищавам се на желанието на децата да четат, да се подкрепят, когато трябва да се представят, да са заедно и да творят. Въпреки крехката възраст, смятам, че учениците възприемат темата изключително разумно, доста детайлно разработват своите задачи и разбират важността на самата тема.

Самата книга е разделена в няколко глави и предлага кратка информация за Димитър Пешев, за Кюстендилската акция, снимков материал и информация, която би била полезна и за бъдеще на учениците, когато четат и разработват конкретни теми.

Благодарим за съдействието на Мемориалната библиотека в Ню Йорк, с чието съдействие се осъществяват дейностите и инициативите на клуба, както и на насоките и помощта от Българо-израелския институт.

Соня Крънчева и учениците от клуб „Памет“

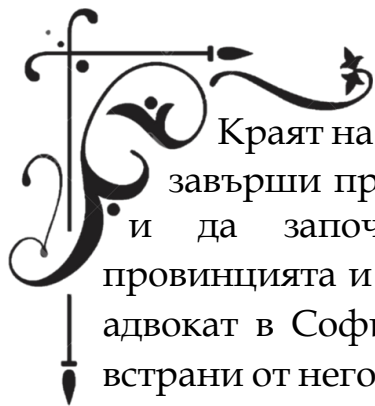

Димитър Пешев - биография

Димитър Йосифов Пешев е роден на 13 юни 1894 година в Кюстендил. Той е син на Йосиф и Кица Пешевци, родители на още шест сина и една дъщеря. Учи в кюстендилските училища, записва императорски лицей в Солун (1910-1912г.), а след това завършва престижната Кюстендилска гимназия.

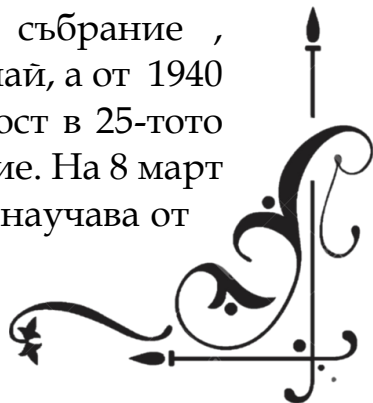
Димитър Пешев взема участие във войните за национално освобождение (1912-1913г. и 1915-1918г.), първоначално като доброволец в Българския червен кръст, а по-късно, след завършване на Школа за запасни офицери, като офицер за свръзка с

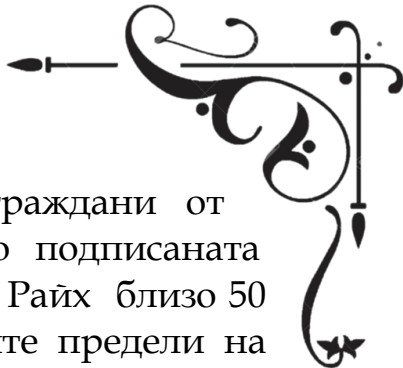
турските военни части, от които е награден с орден.

Краят на войната му дава възможност да завърши право в Софийския университет и да започне работа като съдия в провинцията и столицата, а след 1932г. и като адвокат в София. Партийните борби остават встрани от неговата дейност. Той помни съвета на баща си: "Внимавай Димитре! В нашата страна, който влезе в политиката, ще бъде принуден рано или късно да направи най-лошия компромис. По-добре е да следваш своята професионална кариера. В България влизаш в дадена партия, изпълнен с най-добри намерения, с най-благородни идеали, след което, без дори да се усетиш, започваш непрекъснато да се променяш, заразен от амбицията и жаждата за власт. Това е нашата най-лоша национална болест."

През 1935 година Димитър Пешев става министър на правосъдието в първия кабинет на Георги Кьоосеиванов. През 1938 г. пък е избран за подпредседател на 24-тото Обикновено Народно събрание, първото след преврата на 19 май, а от 1940 година заема същата длъжност в 25-тото Обикновено Народно събрание. На 8 март 1943 година Димитър Пешев научава от

делегация на свои съграждани от Кюстендил, че съгласно подписаната тайна спогодба с Третия Райх близо 50 хиляди евреи от старите предели на България ще бъдат депортирани в лагерите на смъртта в Полша.

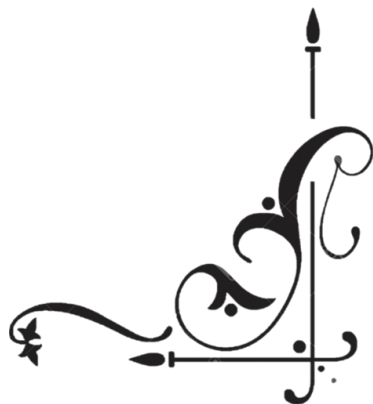
На 17 март Пешев инициира остро протестно писмо до министър-председателя Богдан Филев против депортацията, което е подписано от общо 43-ма народни представители . Заради това на 26 март Пешев е свален от поста си, но безпрецедентният факт, че парламентът дискутира тайните планове за депортацията на българските евреи, допринася за тяхното осуetyване. Въпреки приноса на Димитър Пешев за спасяването на българските евреи , през 1946 година т.нар. "Народен съд" го осъжда на 15 години затвор „за фашистка дейност и антисемитизъм“. Димитър Пешев умира на 20 февруари 1973 г. в град София.

Кюстендилска делегация

Представители на тази Кюстендилска делегация са търговецът Асен Суичмезов, учителят Владимир Куртев, адвокатът Иван Момчилов, народният представител Петър Михалев и депутатът Димитър Пешев.

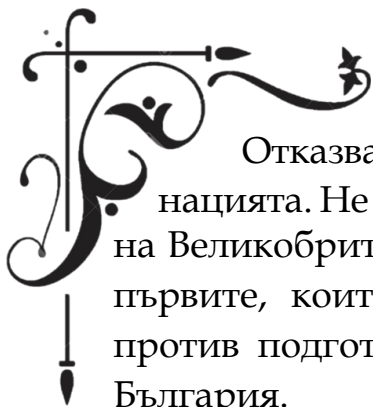

Петър Георгиев

Михалев е роден на 4 май 1899г. в гр. Кюстендил. Завършва първо в Софийския университет. Привърженик е на Радикалната партия. Според каузата на македонските българи за свобода. Професионално се развива като мирови съдия в с. Трекляно,

Кюстендилско, Ботевград и Кюстендил. Назначен е за околийски управител в Кюстендил след Деветнадесетомайския преврат (1934г.). След административните ангажименти се отдава на адвокатска практика в София. Избран е за депутат в 25 Обикновено народно събрание (1940- 1944 г.). Член е на комисията по правосъдие и прошетарната комисия. Като представител на правителственото мнозинство участва активно в работата на Парламента и защитава интересите на своите съграждани.

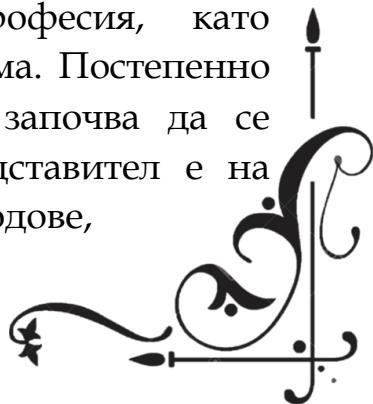

Отказва да подкрепи Закона за защита на нацията. Не е съгласен с обявяването на война на Великобритания и САЩ. Михалев е един от първите, които научават и застават твърдо против подготвеното изселване на евреите от България.

Асен Григоров Суичмезов е роден на 6 юли 1899г. в гр. Кюстендил. Семейството му живее в близост до еврейския квартал и той в детските си години общува с местните евреи и дори е даден в тяхна забавачница. Завършва средно образование и учи право в Софийския университет.

Ранната смърт на брат му, загинал през ПСВ, променя намеренията му. Той унаследява бащината професия, като управлява кожухарска фирма. Постепенно навлиза в този занаят и започва да се занимава с търговия. Представител е на предприятия за износ на плодове,

предимно ябълки и сушени сливи, в чужбина. Явно той се ориентира в тази посока, защото Кюстендилският край по това време е овощната градина на България. Подкрепя справедлива кауза на македонските българи за свобода. Суичмезов е в приятелски и в делови отношения с местните евреи и застава твърдо против подготвеното им изселване извън пределите на страната.

Владимир Спиридонов Куртев е роден в Плевен, а според някои сведения в Пазарджик, на 19 октомври 1888г. Включването му в редовете на освободителната организация на македонските и тракийските българи- ВМОРО се отнася към средата на първото десетилетие на XX век, а негов посетител се явява Иван Гарванов. От изпълнението на на първите куриерски функции, с които е натоварен, през четничеството Вл. Куртев получава образ на храбър и последователен деятел на революционното движение. Участието му във войните допълват облика му на жертвоготовен,

но и хладнокръвен патриот, окичен с ордени за храброст и множество рани. Интелектуалното му израстване следва стълбицата на началното образование във Враца, прогимназия и гимназия в столицата и завършва със специалността "История и география" в Софийския университет. След ПСВ се установява в Кюстендил, където съвместява учителската професия и революционната дейност. Деец и председател на дружество "Илинден" в града, за което е арестуван и изпратен през земеделския режим в Сливенския затвор. Председател на фонд "Тодор Александров", който изгражда паметник на убития лидер в Кюстендил. В редиците на ВМРО напредва, като между 1926- 1932г. е началник на Кюстендилския пограничен пункт. На седмия конгрес (1928г.) е избран за запасен член на ЦК, а на Осмия конгрес на организацията (1932г.) е избран за редовен член на ЦК заедно с Иван Михайлов и Георги Настев. Без кръвна връзка с Македония и Кюстендил, той обвързва съществена част от живота си с тези географски предели.

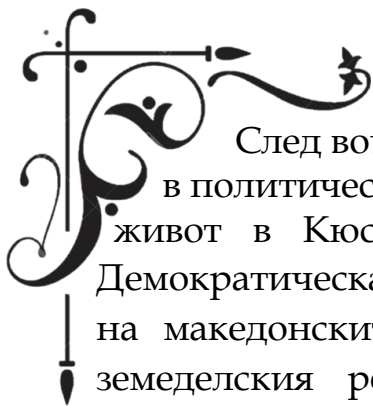

Деветнадесетомайския преврат заварва Вл. Куртев сред основните ръководни дейци на ВМРО. Той е арестуван и осъден, но в началото на 40-те години на XX век е амнистиран и отново се включва в борбите на македонските българи. Изградените отношения и връзки с кюстендилското гражданство водят след години отново Куртев в Кюстендил, за да вземе дейно участие в акцията по спасяването на българските евреи.

Иван Христов Момчилов е роден на 14 януари 1888г. в китното кюстендилско село Соголяно. Завършва престижното Педагогическо училище в Кюстендил и право в Софийския университет. Участва като офицер във войните за национално обединение 1912-1913 и

1915- 1918г. Сприяелява се с главнокомандващия армията ген. Никола Жеков.

След войните активно се включва в политическия, обществения и културния живот в Кюстендил. Привърженик е на Демократическата партия. Подкрепя каузата на македонските българи и е изпратен от земеделския режим в Сливенския затвор. Участва в учредяването и дейността на фонд "Тодор Александров", който издига в града паметник на загиналия лидер на ВМРО.

В началото на петдесетте години на XX в. е избран за председател на читалище "Братство", най-престижната културна институция в Кюстендил. Придобива авторитет на добър адвокат и неколkokратно е председател на Адвокатската колегия. Избран е за депутат в 24 Обикновено народно събрание (1938-1939 г.) и е член на парламентарната комисия по Министерство на правосъдието а прошетарната комисия. Обществено ангажиран и професионално ориентиран а защитава каузи и човеци, Момчилов застава твърдо против депортацията на българските евреи.

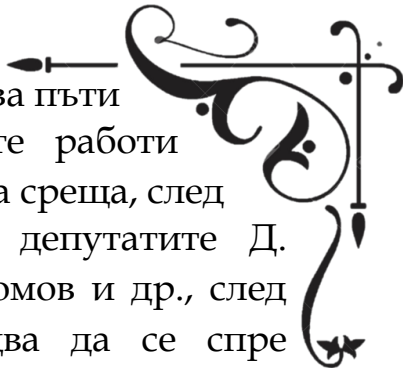
Димитър Пешев е
роден на 13/25 юни
1894 г. в град Кюстендил.
През 1915 г. започва да
учи право в Софийския
университет „Свети
Климент Охридски“.
Прекъсва образованието
си, за да участва в
Първата световна война.

След войната завършва университета и
работи като съдия в Пловдив и София, по-
късно като прокурор, а от 1932 г. е адвокат. По
това време участва в Управителния съвет на
Българския туристически съюз и на
основаната през 1934 г. Банка „Български
кредит“. През 1935 г. Димитър Пешев става
министър на правосъдието в първия кабинет
на Георги Кьо̀сеиванов (1935–1936 г.). През
1938 г. е избран за подпредседател на XXIV
Обикновено Народно събрание, първото след
Деветнадесетомайския преврат. От 1940 г.

отново е подпредседател на XXV
Обикновено Народно събрание. Гласува за
приемането на антисемитския Закон за
защита на нацията и лично

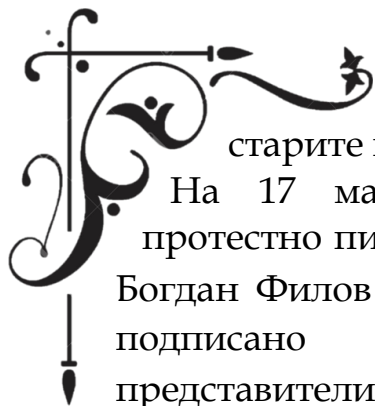
председателства заседанието с което е приет на 19 ноември на 1940 г. След подписването на Споразумението Белев-Данекер научава от делегация на свои съграждани от Кюстендил, че съгласно подписаната тайна спогодба с Третия Райх близо 50 хиляди евреи от старите предели на България ще бъдат депортирани в Германия във връзка с т.нар. „Окончателно решение на еврейския въпрос“ (8 март 1943 г.). Постепенно, със създаване на организацията по депортирането, новината достига до различни краища на страната. Кюстендилските евреи, научили своевременно, започват да търсят помощ сред изтъкнати българи от града и в тяхна подкрепа се организира делегация от 40 души. Делегацията се разпада по транспортни причини и на Кюстендилската гара на 8 март 1943г. се събират търговецът Асен Суичмезов, учителят Владимир Куртев, адвокатът Иван Момчилов и народният представител Петър Михалев. Тяхната задача е да спрат депортацията на евреите от Кюстендил. На 9 март сутринта Димитър Пешев е информиран от делегацията и използвайки

възможностите си, се среща два пъти с министъра на вътрешните работи Петър Габровски. При втората среща, след обяд, на която присъстват депутатите Д. Пешев, П. Михалев, Д. Икономов и др., след натиск, министърът заповядва да се спре депортацията на евреите от старите предели. Заповедта е разгласена и подготвените ешелони остават празни. Междувременно кюстендилските представители осъществяват още срещи- Ас. Суичмезов се среща със софийски евреи, Вл. Куртев се среща с проф. Ал. Станишев и активизира лобито на македонските българи, Ив. Момчилов посещава ген. Н. Жеков, с влияние пред германските официални представители. В доклада си до Главното имперско управление за сигурност на Германия Бекерле пише: "Специално една делегация от Кюстендил под ръководство на подпредседателя на Народното събрание Пешев се яви по този повод при министъра на вътрешните работи.

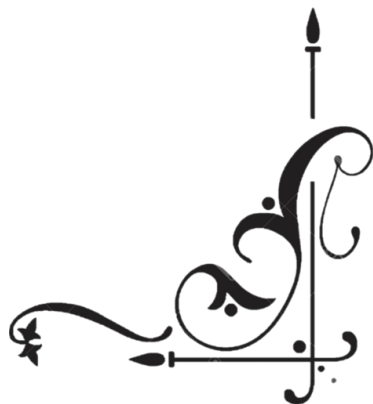
Трябва да се приеме, че министърът на вътрешните работи е получил указание и от най- висшето място, за да спре заплануваното изселване на евреите от

старите предели на България".

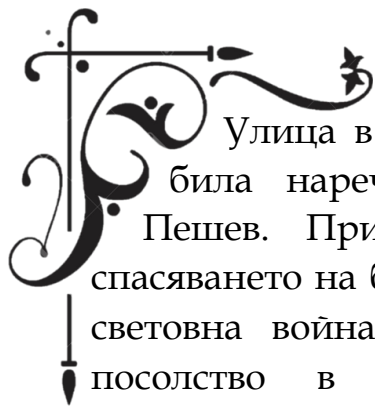
На 17 март Пешев инициира остро протестно писмо до министър-председателя Богдан Филов против депортацията, което е подписано от общо 43 народни представители. Заради това на 26 март е свален от поста си, но безпрецедентният факт, че парламентът дискутира тайните планове за депортацията на българските евреи, допринася за тяхното осуetyаване.

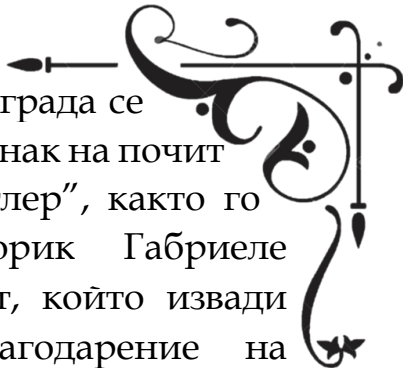

Паметници и улици, посветени на Димитър Пешев в България, в Европа и по света

Освен с почетното гражданство на Кюстендил и Израел, делото на Димитър Пешев е почетено с дърво на негово име в Гората на праведниците в Ерусалим. На 25 януари 2000г., по инициатива на българската делегация в ПАСЕ, в сградата на Съвета на Европа в Страсбург, наред с бюстовете на основателите на Обединена Европа, е подтавен негов бюст-дар от Българското народно събрание-изработен от известния български скулптор Иван Минеков, а Международната фондация „Раул Веленберг“, изсича медал с неговия лик. През 2000г. В София е учредена фондация на името на Димитър Пешев. Съгласно нейния устав, председател на фондацията би трябвало да бъде председателят на българското Народно Събрание.

Улица в столицата САЩ Вашингтон е била наречена на името на Димитър Пешев. Причината са заслугите му за спасяването на българските евреи през Втората световна война. Улицата е пред българското посолство в квартала „Дюпон съркъл“. Тържественото и преименуване на площад „Димитър Пешев“ станало чрез тържествена церемония. Предложението за преименуване на въпросното кръстовище идва от американския гражданин от еврейски произход Нийл Глик, бизнесмен и член на комисия към градската управа на Вашингтон. Обстоятелството, че място в сърцето на Вашингтон се кръщава на чужденец, е само по себе си събитие - поради простата причина, че американците нямат навика да кръщават улиците си на чужденци. Улиците във Вашингтон по традиция носят имена, които се състоят от букви и цифри, булевардите носят имена на щати, а площадите - на важни събития и личности от американската история. В дългия списък с вашингтонските улици трудно ще намерите име на чужденец, освен ако не става дума за принц, принцеса или друга кралска знаменитост.

Сега едно централно място в града се нарича „Димитър Пешев” - в знак на почит към „човека, който спря Хитлер”, както го нарича италианският историк Габриеле Нисим. Нисим беше първият, който извади Пешев от забвението. Благодарение на публикуваната му през 1998 година книга Пешев стана известен по цял свят. Извършеното от Пешев през пролетта на 1943 година води до спасението на десетки хиляди български евреи от сигурна смърт. Но интерпретациите относно личността на Пешев, а и относно събитията, свързани със спасяването на българските евреи, не са еднозначни. Поради което и преименуването на вашингтонското кръстовище се оказва трудно начинание.

Паметници в България:

- ❖ Паметник на Димитър Пешев в столичната градинка край църквата „Св. Георги Победоносец“ по повод 70-годишнината от спасяването на евреите.
- ❖ Паметник на Пешев в Кюстендил

Паметници по света:

- ❖ Един от паметниците на Пешев се намира в Йерусалим. Начина, по който е почетен е под формата на дърво на негово име, което е посадено в „Гората на праведниците“.
- ❖ През 2000г., на 25 януари в сградата на Съвета на Европа в Страсбург, е поставен бюст на Димитър Пешев. Бюстът е дарен от Българското народно събрание и е изработка на скулптора Иван Минеков. По-късно международната фондация „Руал Валенберг“ изсича медал с лика му.
- ❖ На остров Ливингстън, Южни Шетландси острови, Антарктика, в чест на Пешев е наименуван район, който сега носи името Пешев рид.
- ❖ В телавивския квартал „Яфо“ има площад наименуван „Димитър Пешев“, където също е създаден и паметник, открит от Георги Първанов през 2008г.

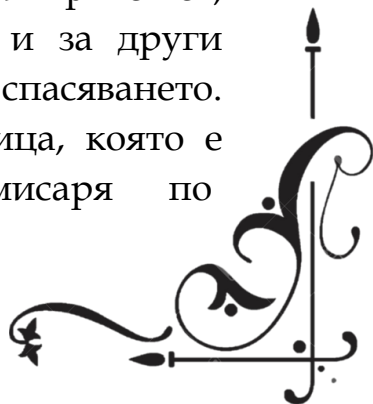

*„Човекът, който спря
Хитлер“ - Габриеле
Насим*

Габриеле Насим е известен италиански журналист и писател, посветил голяма част от творчеството на съдбата на европейските идеи. Автор е на книгата „Човекът, който спря Хитлер“, която е посветена на личността на Димитър Пешев, известен със своята роля за спасяването на българските евреи. Книгата е разделена на две части – фашизмът и комунизмът. Съставена е от общо деветнадесет глави. Най-спорния момент в книгата е дали цар Борис III има заслуга за спасяването на българските евреи или няма. Освен за Димитър Пешев, Габриеле Насим споменава и за други личности допринесли за спасяването. Идна от тях е Лиляна Паница, която е личен секретар на комисаря по

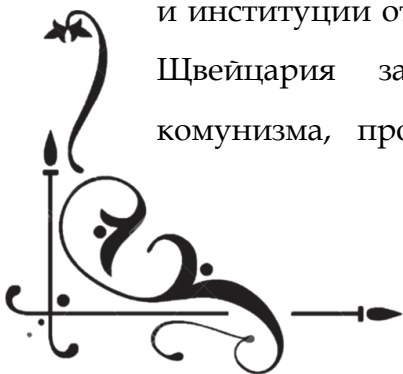

европейските въпроси. Проявила е недискредитация и така тайният план за депортиране в Полша е станал известен на софийските евреи. Друга личност и Пловдивския митрополит Кирил. Когато евреите от града са събрани в двор на едно училище, за да бъдат подготвени за депортиране Кирил казва: “Ако макар и един влак с евреи напусне България, аз лично ще легна на релсите.”. Габриеле Насим определя като една от решаващите роли на Българската православна църква.

Анализ на книгата

Габриеле Нисим е италиански журналист, есеист и историк. Той реализира много документални филми за италианската телевизия и институции от италиански говорещата част от Швейцария за тайната съпротива срещу комунизма, проблемите на посткомунизма и

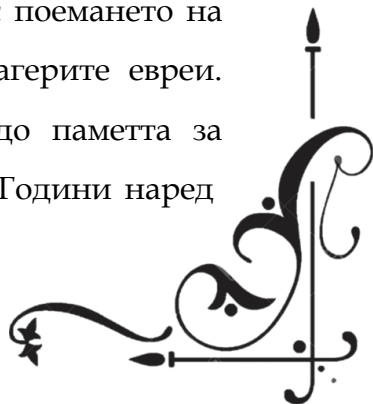

положението на евреите на Изток. Известен става със своята книга „Човекът, който спря безчестието“, издадена през 1999г.

Книгата представя един герой от нашия век-Димитър Пешев, който предизвиква Хитлер да спаси 48 000 български евреи. По-късно бива съден и обвинен в антисемитизъм.

Италианския писател е категоричен, че през последните години в България се опитват да омаловажат делото на Димитър Пешев. Според него трябва да бъде открита Градина на праведниците, спасители на евреите, с възпоменателна плоча в памет на депортираните евреи от Македония и Тракия:„ Гордостта от спасяването на евреите от вътрешността на страната трябва да върви редом с поемането на отговорността за загиналите в лагерите евреи. Мисля, че паметта за доброто до паметта за истината е пътят на надеждата“. Години наред

Габриел Нисим изучава дисидентското движение в Източна Европа. Той разбира, че Димитър Пешев е жертва на безсрамна фалшификация. Подготвяйки книгата, той търси много документи, интервюирал е много близки и познати на Пешев. В книгата може да се долови понякога повърхностно и смехотворно описание, което е характерно за автори, захванали се да пишат за България или за чужда за тях страна. Странични поглед на Габриеле Нисим е помогнал да открие съществени черти от миналата българска действителност. Наивеликото му постижение е изграждането на образа на Димитър Пешев. Вътрешната му еволюция, стремежите му, грешките и прозренията са проследени със завидна проникателност.

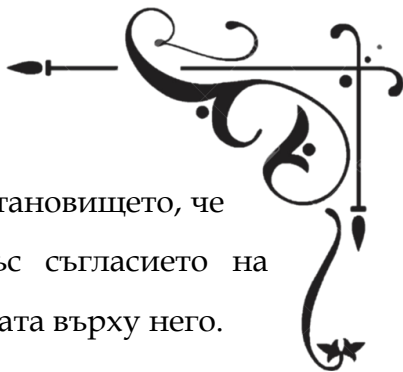
В книгата си авторът отделя и значително внимание на Българската православна църква и ролята на митрополит Стефан. Габриеле Нисим

защитава позицията на Нир Барух (емигрант от България). Именно неговата позиция Габриеле Нисим приема безрезервно, него цитира най-често, като се отнася с подозрение към историците и свидетелите, застъпващи другото тълкувание на историческите факти. Авторът определя Димитър Пешев като човека, който в най-голяма степен е успял да пробуди „заспалата съвест“ на голяма част от тогавашните български политици. Габриеле Нисим избира тезата на Нир Барух, че цар Борис 111 няма никакви заслуги за спасяването на евреите. Той дори го определя като лицемер. Според него в решаващите моменти царят е „изчезвал“, за да не бъде подлаган на натиска от българската общественост да спаси евреите от депортиране. Най-труден за решаване и най-дискутиран е въпросът за това кой е отговорен за смъртта на онези 11 500 евреи, депортирани от Беломорието и Македония.

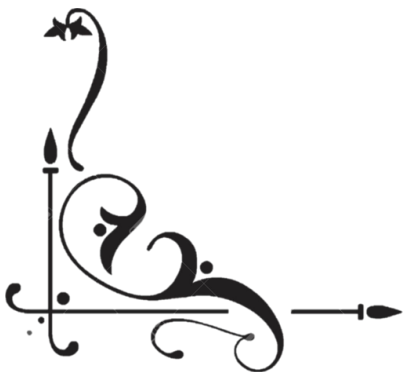

Габриеле Нисим поддържа становището, че това е било извършено със съгласието на българския цар и хвърля вината върху него.

Едно от най-значителните достойнства на книгата на Габриеле Нисим е, че проследява до край живота на Димитър Пешев, разкрива жестокостта на комунистическия режим. Той не спестява безчовечността на „левия“ тоталитарен режим у нас.

Йосиф Перец казва: „Как така се случи, че и след сгромолясването на комунизма името на Димитър Пешев остана в сянка? И защо с неговото животоописание трябваше да се захване един италиански-не български!-писател, за да заеме то своето подобаващо място в пантеона на най-забележителните личности на нашия век?“

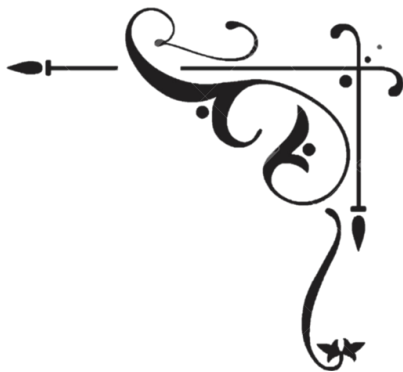

Галерия

Участници

Вяра Чилева

Мария Лазарова

Георги Орозов

Мария Лечова

Елена Джолева

Мартина Дръдалова

Ива Панчева

Миряна Пандева

Ивайло Стоянчев

Надежда Атанасова

Иван Влахов

Павлина Джупанова

Ивета Лазарова

Петя Петрова

Лилия Сланчева

Ренета Хаджиева

Магдалена

Силви Мехомийска

Балакчиева

Спасиана Григорова

Маргарита

Цветан Зарев

Дюлгерова

Яна Стойчева

